

מדוע אין ירושה בכהן משוח מלחמה?

הרב אוריאל בנר, ר"מ בישיבת שדרות

מבוא

למדנו ביומא (עב, ב):

יכול יהא בנו של משוח מלחמה משמש תחתיו, כדרך שבנו של כהן גדול משמש תחתיו? תלמוד לומר שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבא אל אהל מועד - מי שראוי לבא אל אהל מועד.

דין זה נפסק גם ברמב"ם בהלכות כלי המקדש (ד, כ-כא):

כשימות המלך או כהן גדול או אחד משאר הממונים מעמידין תחתיו בנו או הראוי ליורשו... משוח מלחמה אין בנו מתמנה תחתיו לעולם אלא הרי הוא כשאר הכהנים אם נמשח למלחמה נמשח ואם לא נמשח לא נמשח.

יש להבין, מדוע שונה משוח מלחמה משאר מנויים? ככלל ניתן לומר שיש שהסבירו זאת לאור העשייה המורכבת הנדרשת ממנו שאינה יכולה לעבור בירושה, ויש שהסבירו זאת לאור מהותו של התפקיד שאינו עובר בירושה, וכפי שיבואר. במהלך המאמר נעיין בשאלה זו, ואגב כך יתבררו עוד מספר דברים בעניין משוח מלחמה.

כיוון ראשון -

עשיית המשוח מלחמה אינה יכולה לעבור בירושה

התאמה אישיתית ורוחנית

בהתייחס לשאלה זו, כותב הרדב"ז על הרמב"ם (שם, מהדורת הרב צוקערמאן):

ו"ל בטעם הדבר דבשאר שררות אע"פ שאינו כאביו ממש אין קפידא, אבל משיח מלחמה שצריך לחזק לב העם לקראת המלחמה לא רצו שתהיה שררה זו ירושה אלא הכל לפי מה שהוא צורך השעה.

ולא פירט הרדב"ז מה פרוש בדיוק צורך השעה.

בשו"ת גינת ורדים (יר"ד ג, ז) ביאר מעט יותר:

ונראה טעמו של דבר לפי שודאי משוח מלחמה היו מקפידין עליו שיהיה בעל קומה וקורא בגרון כדי שיהיה מוראו מוטל על אנשי הצבא ויהיה אמיץ לבו בגבורים שלא יחת ולא יענה ולא ישוב מפני כל, ויהיה נאה דורש ונאה מקיים וא"כ אף שיהיה הבן ממולא ביראה כמוהו כל שאין בו תנאים הללו בשלמות אינו ראוי להתמנות למשוח מלחמה.

ובשו"ת משפטי עוזיאל (ב, מב) הסביר:

מעטה התורה ירושת בנו משום שמנויו הוא לזמן מלחמה ודורש אמיצות וגבורת לב ונפש בכדי לתת לכל צבא מלחמה רוח גבורה ואמונה ואין כל אדם יכול למלאות תפקיד אחראי זה, אבל כל מנוי קדושה דומים לכהן גדול שבנו יורש את מקומו...

מיקוד של יכולת מסוימת שנצרכת למשוח מלחמה כתב השם משמואל (פרשת שופטים שנה תרעח):

אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם, וברש"י ארבע אזהרות כנגד ארבעה דברים שמלכי האומות עושים, מגיפין בתריסיהם כדי להקישן זה לזה כדי להשמיע קול שיחפזו אלו שכנגדם וינסו וכו', אל ירך לבבכם מצהלות סוסיהם, אל תיראו מהגפת התריסין, אל תחפזו מקול הקרנות, ואל תערצו מקול הצוחה... וזהו שעושין ארבעה דברים הללו כדי שיחפזו אלו שכנגדם, ולשון חפזון הוא מהירות היפוך ישוב הדעת. ולעומת זה דיבר הכהן אליהם ארבע אזהרות אלו שהביאו אימוץ הלב בקרבם שלא יתבהלו ולא תתבלבל דעתם. וכמו שהגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה שעם שהן אזהרות היו דבריו פועלים בלב השומעים, ושעל כן נצרך כל עצמו של מינוי משוח מלחמה שלא הי' משמש שום דבר אלא לאמור פסוק זה, ומכלל שאין ראוי לזה זולתו, והטעם מפני כי לא דבר נקל הי' שיפעלו דבריו כל כך בלב השומעים עד שלא יתבהלו ולא תתבלבל דעתם אלא יעמדו וילחמו בישוב הדעת בכל תוקף ועוז, עכ"ד.¹

1 וכך ביאר הרב אברהם הורביץ (קובץ תורה שבעל פה ל') את ההצמדות ללשון הקודש, כאשר

מדבריהם משמע שתפקידו של משוח המלחמה הוא אך ורק לדבר עם העם. כך משמע גם ברמב"ם (מלכים ז, א-ג):

אחד מלחמת מצוה ואחד מלחמת הרשות ממנין כהן לדבר אל העם בשעת המלחמה, ומושחין אותו בשמן המשחה וזהו הנקרא משוח מלחמה. שתי פעמים מדבר משוח מלחמה אל העם, אחת בספר בעת שיוצאין קודם שיערכו המלחמה, אומר לעם מי האיש אשר נטע כרם ולא חללו וגו' כשישמע דבריו יחזור מעורכי המלחמה, ואחת בעורכי המלחמה אומר אל תיראו ואל תחפזו...

כשרון וידע צבאיים

אולם יש שהסבירו באופן שונה, ולדבריהם הסיבה לכך שאין ירושה במשוח מלחמה היא שמשוח מלחמה צריך לדעת בטכסיסי המלחמה. כך כתב בשו"ת שם אריה (או"ח סי' ז):

דבצבאות מלחמה שרי צבא-ות ושרי אלפים ושרי מאות לא נאמר כלל זה דבניהם קודמים ושיורישו התמנות שלהם לבניהם אחריהם, רק מי שהוא ראוי יותר לזה והוא מעניני ומשפטי מלחמה לבחור אנשי חיל ושרים היותר ראויים. ומי שהוא עדיף מחבירו הוא קודם ואין דין ירושה נוהג בזה כלל.²

לכאורה העיקר הוא הבנת השומעים מה רוצה לומר האומר: "לשונו העברית היא אחת מערכי יהדותנו ולאומיותנו, היא הלשון החיה האמיתית והנצחית והקדושה, לשון האל ומלאכיו הקדושים 'לשון הקודש מלאכי השרת מדברים בה'. היהודי המדבר בה והשומע אותה, מושפע, גם אם אינו מרגיש בדבר, מקדושתה הגלומה בתוך אותיותיה ותיבותיה והברתה, ובמשך הזמן היא פועלת בו את פעולתה, האנושית והמוסרית, הרצויה ליהודי הנעלה והעליון, יושב ראשונה במלכות בשמים והארץ. כי הלשון העברית אינה ביטוי רצון המדבר בלבד כשאר הלשונות, אלא גם ביטוי וחלק מנפש היהודית הקדושה, שהיא ממקור וחלק אלוך ממעל. ההוכחה על כך היא מזה, שהיא שפת האל-ופמלייתו, שהמושג לשון במובן הרגיל והפשוט, לא קיים אצלם כלל, אלא במובן העמוק והעליון, ביטוי והבל הקדושה. לשון זו היא חלק בלתי נפרד מתורתנו, שהיא הממשיכה את קיומנו ומעלה את רמתנו האנושית, המוסרית, הדרושה לנו בזמן מלחמה בפרט שהיא פורצת הרבה גדרים מן החיים היפים. והיא, הקדושה, מחזקת את רוחנו... [ו]את עמידתנו מול האויב. לכן הכהן המדבר לאנשי המלחמה, מדבר רק בלשון הקודש. השפה הייתה אחד מגורמי גאולתנו ממצרים- לא נגאלו אבותינו ממצרים אלא בגלל שלא שינו את לשונם [מדרש, בא] והיא תהיה גם מגורמי הגאולה העתידה".

כתב באבני נזר (יורה דעה - הערות סימן שיב): "נראה דשררות מלחמה דינו כמו משוח מלחמה דאינו בירושה. דנהג במלכים א' י"ד והדד שמע במצרים כי שכב דוד עם אבותיו וכי מת יואב שר הצבא ופירש"י דוד שהניח בן הגון כמותו ממלא מקומו נאמר בו שכיבה יואב שלא הניח בן הגון כמותו ממלא מקומו נאמר בו מיתה. ולכאורה נראה כוונת ממלא מקומו יורש גדולתו". והדברים מבוארים לפי הנ"ל.

וכ"כ בערוך השולחן העתיד (כלי המקדש כג, יח):

ויש להבין, דבאמת מה נשתנה משוח מלחמה מכל ההתמנות. ונ"ל דהטעם דכל ההתמנות דעיקרה הכבוד וכמעט שכל אדם ראוי לכך אלא שההפרש בפחות ויתר, ולכן אם רק הבן ממלא מקום אביו ביראה ראוי לכך, אבל משוח מלחמה דעיקרו הוא הידיעה בטכסיסי המלחמה ובוזה צריך חכמה גדולה ואם ישמש בזה מי שאינו ראוי לזה יאבד המלחמה ולכן אינה בירושה וממנין הראוי לכך, ואם הבן באמת ראוי לכך ממנין אותו ולא בשביל הירושה.³

והולך בזה לשיטתו⁴ בהלכות מלכים (עו, הקדמה - סעיף א):

כתב הרמב"ם ריש פ"ז, אחד מלחמת מצוה ואחד מלחמת הרשות ממנין כהן לדבר אל העם בשעת מלחמה, ומושחין אותו בשמן המשחה וזהו הנקרא משוח מלחמה עכ"ל. משמע מלשונו דעיקר ההתמנות הוא כדי שידבר אל העם בשעת המלחמה, ודבר תימא הוא דכפי הנראה עיקר משיחותו להנהגת המלחמה והכי משמע להדיא בספ"ז דיומא וברש"י שם. ואולי כוונתו ג"כ כעין זה שמושחין אותו לדבר אל העם ואח"כ ילך וינהג המלחמה, והן אמת דשרי צבאות לא היו כהנים כמבואר מיואב בן צרויה ואחיו ואבנר, אבל ראש המנהיג היה המשוח מלחמה, שהרי דרשו שם וכל ישראל אתו זה משוח מלחמה שעמו היו כל ישראל ובוודאי היה אצל הארון שהוליו במלחמה וכמו שמצינו בבני עלי שהיו אצל הארון, ולכן נלע"ד כמ"ש.⁵

וכדבריו כתב ר' אברהם הרופא (שלטי הגיבורים פרק מא):⁶

מנויה וגמורה לכל מי שיש בו דעת ותבונה, כי תורתנו הקדושה סמא היא דכולא בה. וכמו שלא יבצר ממנה המצוה והחוקה המביאה לידי

3 והוסיף: "ולכן נ"ל ברור גם לעניין ירושת הרבנות דלא שייך ירושה אם אין הבן ממלא מקום אביו בתורה ויראה, מפני דעיקר הרבנות הוי גדלו בתורה והוי דינו כמשוח מלחמה ואין בזה שום ירושה, והנהיגים בזה דין ירושה מכבים נרה של תורה ועתידיים ליתן את הדין". וראה להלן אחרונים נוספים שקישרו בין שני הנושאים.

4 עמד על כך ר' יונה עמנואל (כתבי אבינו ר' יונה עמנואל עמ' 94).

5 בספר משפט הצבא בישראל (לרב אלתר רגנשבג; עמ' קד) כתב גם הוא בשם הראי"ה קוק: "שמעתי הסבר ע"ז מאדמו"ר הגאון מוהרא"י הכהן קוק צוק"ל לפי שהמשוח הוא האחד מעורכי המלחמה, א"כ נחוץ לזה אדם שיוודע לנהל תכסיסי מלחמה ואף אם הוא יודע יתכן שבנו אינו יודע ולפיכך אינו מוריש".

6 הובאו דבריו בקיצור גם שו"ת בית יצחק (יורה דעה ב, טט).

האושר הנצחי מהנשמה להתעדן באור חיי העולם הבא, כן לא יחסר כל בה מהדברים הנאותים להדריך האדם אל שלימות קיבוץ המדיני בכל הזמנים. ואם קצת מחכמי האומות הוציאו כל ימי חייהם לדעת מה לעשות בעת שלום ובעת מלחמה, התורה מבלי עמל ויגיעה האירה את עינינו ולימדה לנו כהרף עין את הדרך אשר נלך בו בדרכי העולם, ואת המעשה אשר נעשה להינצל בצל החכמה מרשעת גויי הע"ז.

צאו וראו בחניית מחנות המלחמה, הנקראת בלשון יון סטארטופידון ובלאטינו קאסטרה בלשון רבים, אשר דיברו בה יחידי סגולה שבחכמיהם בספרים הרבה ובלהג אשר אין לו קץ ותכלית, כי אחרי ריבוי דברי הבאי ללא הועיל חזרו והודו בעל כורחם למשפחותיהם ולגויהם שבכל אופני הסידור אשר בדו מליבם אין טוב ונכון ומעולה בסדר חניית הדגלים מהסדר שציוותה לנו התורה. כי הנה החנייה הזאת היא בקיבוע שלם, ובאמצעיתו, כמו בעיר מבצר, יעמדו בו המלך והאנשים הנכבדים ומעולים, ומלפניו ישכנו אנשי המצבה... ומאחוריו יגורו כהמאספים לכל המחנה... ומהצדדים חתפוננו ויהיו כמו חומת ברזל אנשי מלחמה בחרבות ורמחים למחסה ולמסתור מכל היזק שיוכל להזדמן על העם מאת כל איש צר ואויב...

והנה הרומיים הראשונים... טרם שידעו לתקן חניית המחנות ולסדר בלגיונות כתיקנן היו לממלכה שפלה שלא הצליחה לכל, אמנם אחרי אשר הכירו גודל הנזק המגיע לכל אומה שתילחם בעירבוביה ובלא סידור העריכו וחילקו כל הלגיונות לעשרה חבורות... ולא זו בלבד אלא כקרבת אל המלחמה הלכו מכל וכל בעקבות התורה והעמידו להם אנשים חכמים ונבונים שידברו באוזני העם דברים טובים ונכוחים לחזק את לב הירא ורך הלבב.

וכעת הוא מקשר זאת למשוח מלחמה:

ועתה... אדבר בפרקים האלה בכהן משוח מלחמה בארוכה... ויחתום בדברים האלה ממש אל תיראו... אמנם בדבריו הקודמים לא יסוג אחר מללמד ידי העם למלחמה... לא נפלאת היא ממני שיהיו רבים... שחשקה נפשם בתורה ולא ירצו לפנות לבם אפילו כרגע לדברים אחרים של חוכמה, גם כי ייחסו לתיקון הקיבוץ המדיני, שימאסו לדעת באמרי בינה איך יפלו גיבורים ויאבדו כלי מלחמה ועל כן יאשימו אותי כי פתחתי פי... יותר מדאי בסוללות בקשתות... ובשאר הכלים... אבל מה נעשה אם עוונותינו היטו

את לבבנו... עד כי הוצרכנו ללמוד תורת המלחמות...

ואם משה רבנו... שציווה... כמה דקדוקי וגופי תורה כמעט ברמיזה, האריך במצוותו בפרטי המלחמה... ורבותינו ז"ל סידרו גם הם במשנה פרק שלם... למה לא נוכל גם אנחנו לדבר בצדק ומשפט ומישרים בסיפורי המלחמה כדי שידע כל מי שבשם ישראל יכונה שגם בנו דיבר ה' ושאינו צורך בגלל הדבר הזה אחרי ספרי חכמיהם שלא כדת.⁷

ולפי זה הוא מסביר את הדין בו אנו עוסקים:

...ואל תתמהו אם... בן משוח מלחמה לא יתמנה תחתיו... כי בני כל הממונים כולם בנקלה ידעו לשרת שירות אביהם, הואיל כי הכה"ג לא ידע לעשות עבודה שלא ידענה כהן הדיוט, ובני הגזברים ואמרכלים והסגנים ידעו לשרת בלי לימוד כאביהם ממש. אמנם בן משוח מלחמה לא ידע לעשות סיפורי הלצה בקהל עם ישראל, ולא יהיה בקי בפרטי המלחמות, אלא בלימוד רב ובאריכות זמן, ועל כן לא יתמנה תחת אביו אם לא ידע כמוהו.⁸

7 הערת הגר"א נבנצל במהדורת מכון ירושלים: "דברי המחבר כאן צע"ג".
8 הגאון הרב זווין (לאור ההלכה המלחמה א פרק ד - משוח מלחמה) מביא מחלוקת בשאלה מה אומר בדיוק משוח מלחמה: "ונשאלת שאלה: אם המשנה בעצמה היא שדורשת את הפסוקים, אבל משוח המלחמה היה אומר דברים כהווייתם בלבד, הפסוקים כמות שהם, או שהמשנה מוסרת לנו את לשונו של משוח המלחמה, וכך היה הוא אומר? מצינו מחלוקת בדבר. ב"בית הבחירה" להמאירי כתב: "כשעורכין המערכות הוא דורש להם שלא יִרְךְ ללבם..." ושוב: "ואחר שאמר כל הדרשות שהוזכרו וחזר הרוצה לחזור מתקנין את המערכות...", הרי שסובר, שמשוח המלחמה היה אומר הדרשות שבמשנה... וגדולה מזו אנו מוצאים בספר "שלטי הגבורים" לר' אברהם הרופא, ששם בפי משוח המלחמה נאום ארוך אשר חזה בדמיונו ("כי הנה אם יאמר בלבד אל תערצו ואל תחפזו לאנשי המלחמה ולא יחזיק במעוז דבר שישקיט חרדת לב הירא, לא בעבור זה יסור ממנו הפחד והרעדה..."), בו הוא מורה את העם להכין להם כלי מלחמה הדרושים ("סוללות גדולות נקראו בלעז ארטיליאריא ועמהם סוללות בינוניות הם המוסקיטוני וגם סוללות קטנות נקראו...") וחמרי הנפץ הנחוצים (ובפרטי פרטות הוא מוסר את אופן הרכבת החמרים לאבק שריפה ושמותיהם ביוונית ובלאטינית) ומודיע את סדר התיצבותם במערכה לפי חוקי המלחמה וכו'.
לעומת זה כתב ב"באר שבע": "לא שמשוח המלחמה היה מדבר אל העם אלה הדברים (שבמשנה) אלא התנא דורש כך אבל המשוח היה מדבר הפסוקים כמו שהם כתובים בתורה בלא פירוש ותוספת". אף ה"מנחת חינוך" כתב: "נראה ברור דזה דרש המשנה מהפסוק אבל בודאי הכהן אומר הפסוק ככתוב בתורה בלי גרעון ובלי תוספת, וברור הוא בעיני. ה"מנחת חינוך" סובר בכלל, שאסור לכהן להוסיף שום דבר על לשון הפסוקים, משום איסור "בל תוסיף", כמו שאסור לכהנים להוסיף על הברכות שבנשיאת כפים". ודברי ר' אברהם הרופא נובעים משיטתו שתפקיד המשוח מלחמה אינו רק חיזוק רוחני ונפשי".

הגדרת תפקידו של משוח מלחמה

נראה ששני הכיוונים שהובאו נובעים ממחלוקת בשאלת הגדרת תפקידו של המשוח מלחמה.⁹ בגמרא הוריות (יג, א) מבואר שמשוח מלחמה קודם לסגן לעניין להחיותו. פירש זאת בתוספות רא"ש (שם): "לעניין להחיותו משוח מלחמה קודם לפי שהוא ראש ערכי המלחמה וחיי ישראל תלויין בו". משמע מדברים אלו כשיטת ערוך השולחן, שהמשוח מלחמה לא רק דיבר אל העם, אלא גם השתתף בפועל בניהול המערכה. מהמרדכי (גיטין תלב) עולה לא כך. המדרכי דן ביחס לכהן המסוכן למות שנתן גט לאשתו על תנאי (אם אמות יהיה זה גט, אם לא אמות לא יהיה זה גט), ועמד מחליו. במקרה זה, דן המרדכי האם גט זה פוסל אותו לכהונה משום 'ריח הגט'. בתוך דבריו הוא מתייחס לשותפות כהנים במלחמה:

אמנם אין להביא ראיה מכל היוצא למלחמת בית דוד כו' דהא גם כהנים היו עמהם ולכל הפחות צריך להיות עמהם כהן אחד הקורא מי האיש הירא ורך הלבב, דא"כ מה שאל התלמוד פ"ק דקדושין כהן מהו ביפת תואר תיפוק ליה דכהן היה במלחמה דגם כהן משוח היה במלחמה. אלא ודאי לא קאי עליה [= דין יפת תואר] **דשמא היה חוזר לביתו ולא היה נכנס בעורכי המלחמה.**

מדבריו משמע שאין תפקידו של משוח מלחמה אלא לדבר לפני היציאה לקרב, וכפי שעולה מדברי הרמב"ם.

אולם, הגר"ח קנייבסקי (דרך חכמה כלי המקדש ד, כב) סבור שגם המרדכי מודה לרא"ש:

נראה הטעם משום... מלבד שקורא הפסוקים היה מנהל את כל המלחמה ואפילו אם נימא שאין כהן נלחם... מ"מ הוא מנהיג את כל סדר המלחמה כדמשמע בנזיר מ"ז, ב דתלו ביה רבים פרש"י דעביד מלחמה בשביל רבים. ותוספות כתבו שיוצא עם העם למלחמה. והרא"ש כתב שם בפירושו כל ערך המלחמה נעשה על פיו ובניהו בן יהוידע הכהן היה שר צבא לשלמה, ומה שכתב המרדכי שאחר שאמר... היה חוזר לביתו, היינו שאם יש לו איזה הכרח רשאי לחזור לביתו, אבל דרכו היה שמנהל את כל המלחמה. לכן צריך שיהא מומחה ומוכשר לכך ולא שבנו יירשנו.¹⁰

9 כך הסביר הגאון ר"י כהן, מובא אצל ר' יונה עמנואל, לעיל הערה 5.

10 על דברי הרמב"ם בהלכות שמיטה ויובל פרק יג ששבט לוי אינם עושים מלחמה כתב בדרך אמונה: "חוץ מכהן המשוח מלחמה וי"א דגם כהן משוח מלחמה ה' חוזר לביתו אחר שקרא הפרשה ולא

ויש להעיר שגם ערוך השולחן הסבור כך, שם ליבו לכך שברמב"ם לא נשמע כך, ותפקידו לפיו אינו אלא לדבר.¹¹

כיוון שני - מהות תפקידו של המשוח מלחמה

אין ירושה בדבר שבקדושה

כיוון שני להבנת ההלכה שאין ירושה במשוח מלחמה, כותב החת"ס (שו"ת חת"ס או"ח

סי' י"ב):

ה' נכנס בעורכי המלחמה וי"א דהכהן משוח מלחמה הי' מנהיג את כל המלחמה ויש מסתפקים דגם כל הכהנים ולוים הלכו למלחמה ואפשר דגם דעת רבנו כך שאין חייבים לילך אבל אם רוצים יכולים לילך" על חילוקי הדעות בענין תפקיד משוח מלחמה יעויין עוד מש"כ הגר"א אבידן באמרות מלך מלכים (ז, א).

11 אפשרות של הרחבת תפקידיו של משוח מלחמה מצויה בעלי תמר (סוטה ח, א): "משוח מלחמה בזמן שהוא מדבר אל העם וכו'. בהשקפה ראשונה נראה שבזה מתרכז תפקידו של משוח מלחמה ואין לו כל תפקידים אחרים, וכן ברמב"ם הלכות מלכים פ"ז אינו מזכיר שום תפקיד אחר. אולם בפרשת מטות כתיב, וישלח אותם משה ואת פנחס בן אלעזר הכהן לצבא וכלי הקודש וחצוצרות התרועה בידו, ומתרגם יב"ע, וכלי הקודש, ואוריא ותמיא דקדשייא למשיילי בהון. ובספרי פירש וכלי הקודש, זה הארון וכו' בידו, אין בידו אלא רשותו. א"כ נזכר כאן תפקיד נוסף של משוח מלחמה לפקד על הארון ואו"ת. ובחצוצרות התרועה כתיב, וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצורך אתכם והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' אלוקיכם, והיה זה מתפקידו של משוח מלחמה להריע ולזעוק בתפלה וכמ"ש ברמב"ם הלכות תענית. וביהושע כשבנו בני גד ובני ראובן מזבח גדול על הירדן כתיב, ויקהלו כל עדת בני"שלה לעלות עליהם לצבא וישלחו בני"ש את פנחס בן אלעזר הכהן ועשרה נשיאים עמו וידברו אתם מה המעל אשר מעלתם וגו' ויענו בני"ש ובני"ש וגו' וישמע פנחס הכהן ונשיאי העדה אשר דברו וייטב בעיניהם וגו' ויברכו אלהים בני"ש ולא אמרו לעלות עליהם לצבא. ונ"ל שפנחס כמשוח מלחמה עמד בראש משלחת מו"מ זה כדי לדעת אם יש לשלוח צבא להלחם נגדם או לא. וברמב"ן פרשת שופטים, ואמרו בירושלמי שכולם צריכים להביא ראיה לדבריהם, כלומר שיביאו עדים על הבית על הכרם והאשה לפני שר הצבא ואז יתן רשות לחזור ולולי כן מרבית העם חוזרים בטענת שקר עכ"ל. ולולא דברי רבינו הגדול היה אפשר לומר שגם הדבר הזה היה מתפקידו של משוח מלחמה. ואולי יש לכוון גם את דברי הרמב"ן שהביאו ראיה לפני שר הצבא בפקוח העליון של משוח מלחמה. וראיה לדברי מהמו"מ של פנחס ונשיאי העדה עם ב"ג וב"ר".

ומוסיף עוד: "הנה נ"ל שהמצוות הקשורות עם המלחמה, כמו כי תצור על עיר לא תשחית את עצה וגו', וכן כי תצאו למלחמה על אויבך ונשמרת מכל דבר רע וגו', והיה מחניך קדוש וגו', וכן דיני קבורה לחיילים הנופלים במלחמה ופינו קבריהם ושאר דינים הנוהגים במחנה כמ"ש סוף פ"ק דעירובין ובירושלמי שם, סוף דבר כל עניני התורה והמצוה ביחס לצבא והמלחמה, היו בפקוחו העליון של משוח מלחמה ביחד עם עוזריו. והראיה מחצוצרות התרועה שהיו לתרועה ולתפלה והיו בראשותו של משוח מלחמה. ברם הדבר צ"ע אחרי שלא נזכר זה בדברי רבותינו ז"ל". ובסוף דבר הוא רוצה לתלות זאת בדברי הרא"ש הנ"ל: "שו"ר בתוס' הרא"ש הרויות י"ג שכתב, ופשיטא ליה להענין להחיות משוח מלחמה קודם לפי שהוא ראש עורכי מלחמה וחיי ישראל תליון בו, משמע שמשוח מלחמה היה פעיל במערכי המלחמה, וזה נראה כמו שכתבתי".

וקשה ומי גרע משארי מינויי ישראל? אע"כ מוכח מזה דלא נאמר דבר זה אלא במלך וכדומה לו ככל אותן המנויין דפרט הירושלמי דמייתי תוס' דסוטה מ"א ע"ב ד"ה אותו וכו' שוטרי הרבים וגבאי צדקה וסופרי הדיינין ומכין ברציעות, אבל כל מינויי קדושה אינן בכלל זה ומשו"ה בעי כהן גדול קרא יתירה לרבות וחוזר וממעט משוח מלחמה ומכ"ש כל שארי מיני קדושה.¹²

מתוך כך חידש ה"חתם סופר", שאין ברבנות דין ירושה, שאינה אלא מינוי של קדושה והוראת תורה.¹³

12 בשו"ת אבני נזר (יורה דעה שיב, לג) תמה על החת"ס: "ועיקר דבריו ליתן טעם במשוח מלחמה משום שהוא מינוי קדושה מרפסין איגרי. דבגמ' [יומא עג ע"א] ממעט מדכתיב תחתיו מבניו אשר יבא אל אהל מועד לשרת בקודש. וא"כ הכתוב אומר המשרת בקודש הוא בירושה. והוא אומר דמשום שהוא מינוי קדושה אינו בירושה. אתמהא". וי"ל שזהו תיאורו של הכה"ג, אך לא סיבת היות בו ירושה. ועוד תמה (שם, לד): "ועיקר הדבר שבדבריו שמינוי המלך אינו מינוי של קדושה. לא ידעתי. שהרי נמשח בשמן משחת קודש. ובמשיחת דוד כתיב [שמואל א' ט"ז] וימשח אותו בקרב אחיו ותצלח עליו רוח ד' מהיום ההוא ומעלה. ופי' הרד"ק רוח גבורה. ובשלמה כתיב [דה"א כ"ט כ"ג] וישב שלמה על כסא ה' למלך. הלזה יאמר שאינו מינוי קדושה. ובהוריות (י"ב ע"ב) כל המקודש מחבירו קודם את חבירו וילפינן לה מדכתיב וקדשתו להקדימו בכל דבר שבקדושה. ובדף י"ג. שם חכם קודם למלך. מלך לכ"ג. משמע מלך מקודש יותר". ועוד כתב, בדומה למוזכר למעלה: "ועוד מ"ט קרי למשוח מלחמה מינוי קדושה. אי משום שקורא הפסוקים הכתובים בפרשת מלחמה, גם המלך קורא במוצאי שנת השמיטה מתחילת אלה הדברים עד סוף שמע ישראל וכו'. מיהו הא יש ליישב דמשוח מלחמה עיקר משיחתו לכך".

13 מעניין לציין את מה כתב בשו"ת תשובות והנהגות (ג, תעד): "הבאתי דברי הקדוש ה"חפץ חיים" זצ"ל שהיום רב צריך להיות גם לוחם, ולכן אין חזקה לרבנות, שבמשוח מלחמה מפורש בגמרא שאין זכות ירושה, ואף אנו נוסיף שבמלחמת היהדות החרדית לקיום התורה והדת צריך את הכלים המוכשרים ביותר, וצריך לזה גם מזכירים ושמישים מעולים, וכיון שלדעת ההנהלה ליעילות המוסד ראוי לפוטרו, נראה שיכולים לפטרו ויכתבו לו כתב שאין להם שום טענות, וכה"ג אף שהוא עובד ציבור מותר".

וכע"ז בחשוקי חמד (יומא עב, ב): "שאלה. כאשר רב עיר נפטר ויש לו בן גדול בתורה שראוי למלאות מקומו, אלא שאין הבן ראוי למלאות מקום אביו, בניהול שאר צרכי העיר, ולכן אין הקהל רוצים למנותו במקום אביו, האם אפשר לכפותם למנות את הבן מכח ירושה, או שמא הם צודקים, שהבן צריך גם להיות ראוי לנהל את שאר צרכי העיר?"

תשובה. הנה בדין אם יש ירושה ברבנות, כבר האריכו הפוסקים דבריהם, והדברים עתיקים, ואף לפוסקים שיש ירושה ברבנות, נראה דבעובדא דידן אין בזה ירושה, דהנה מפורסם, מעשה שהיה באחת מקהילות ליטא שהלך לעולמו המרא דאתרא שניהן במקום שנים רבות, והיה מקובל על הרבים כגדול בתורה וכפוסק שאין אחריו עוררין, ביקשו מרנסי העיר למנות במקומו מורה הוראה מבין גדולי הדור בליטא, אולם בנו של הרב הנפטר טען בתקיפות, שיש למנותו כמרא דאתרא תחת אביו מכח הירושה, וכיון שראשי הקהילה הכירוהו ימים רבים, והיו סבורים שהלה אינו ראוי ליישב על כסא הרבנות בעירם, פנו לרבן של ישראל בימים ההם החפץ חיים, שיוורה להם פסק הלכה ברור בשאלה זו.

דברים דומים מופיעים בתשובת האדר"ת (יד אליהו [וילנא] תרס"ה, ו):

ובדברינו דדוקא בדררא דממונא הוא שיש ירושה לבניו א"ש דבמשוח מלחמה לא שייך כלל ירושה דהא לא מצינו ליה זכות בביזוי המלחמות כלל, רק למלך, ובקדשים לכה"ג שנוטל חלק בראש, וא"כ שאין זה זכות ממון לבניו אחריו כלל.

וכע"ז בשו"ת הרי בשמים (תניינא ב, יד):

ולכך במשוח מלחמה שמת באמת אין בנו עומד תחתיו לירש גדולתו כיון שלא נמשח רק לדבר על לב העם בשעת מלחמה ואין בו שום זכות ממון, לכך אינו בירושה וכן האמרכלים והגזברים שהיו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה שפיר שייך במינוי שלהם ירושה.

הסבר דומה עולה מדברי הגר"ח. במספר מקומות הובאה הגדרה בשמו המבדילה בין שני דינים בכהן גדול, משיחה ומינוי. הובא בחדושי הגר"ח (יומא עג, א) לבאר את ענינו של משוח מלחמה:

בירושלמי (יומא פ"א ה"א) ומנין שכהן משוח מלחמה מתמנה להיות כה"ג, שנאמר ופנחס בן אלעזר נגיד היה עליהם לפני ה' עמו. ביאור הדברים, דמשוח מלחמה אינו אלא דין מינוי בו עצמו אבל אינו שום מינוי על אחי הכהנים, וכה"ג הוי מינוי על אחיו הכהנים ונגיד עליהם.

לפי זה כתב הגאון ר"א בורדיאנסקי (משכנות אפרים עמוד 7) לבאר את הנידון דידן בדומה לדברי החת"ס:

יש לבאר דהן משוח מלחמה דינו דאית ליה דין כה"ג רק לגבי קדושת גופו ואינו מינוי על אחיו הכהנים, וכן מסתברא, והיינו דינא דנתמעט דאין בנו מתמנה תחתיו, דדין ירושה נאמר במינויים ושררות אבל אינו עניין

החפץ חיים האזין לדברי הצדדים ולבסוף אמר: אמת הדבר שקיים דין של חזקה, כמו שפוסק הרמב"ם (פ"ד הלכות כלי המקדש ה"כ) כשימות המלך או כהן גדול אז אחד משאר הממונים, מעמידין תחתיו בנו או הראוי ליורשו. אולם מצינו לכך יוצא מן הכלל, הלא הוא כהן משוח מלחמה... והוא הדין בשאלה העומדת לפנינו, רב בקהילות ישראל בימינו הוא בבחינת 'משוח מלחמה', שכן עליו להתייצב בשער בת רבים, ולנהל מלחמה כבדה וממושכת על ענייני היהדות מול אויבים גלויים ונסתרים. וכיוון שכן הוא, אין דין הירושה תופס כאן, וצודקים פרנסי הקהילה המבקשים למנות להם רב גדול בתורה ואמיץ לב במעשים, שינהל כראוי את ענייני הכלל והמרט בערים בשנים הבאות".

לקדושת הגברא.¹⁴ [ויעוין בחידושי הגר"ח... שמשו"מ אינו מינוי על אחיו
הכהנים].¹⁵

קדושת כהן משיח

נמצא שבמשוח מלחמה יש קדושה ויש תפקיד מעשי, וההסברים השונים לדין בו אנו
עוסקים נובעים משני צדדים אלו, כל שיטה כעניינה. זה המקום להזכיר שתי נקודות
אודות היחס בין הקדושה לעבודה המעשית המוזכרות במנחת חינוך (קז, א):

ונראה פשוט דמשוח מלחמה אינו נתקדש רק במשיחה, דלא שייך ריבוי
בגדים אצלו כי הוא אינו משמש בח' בגדים א"כ אינו נתקדש רק במשיחה
דוקא. וגם לפמש"ל דגבי כה"ג אפי' לא נמשח ולא נתרבה כלל עבודתו
מחנכתו גם כן לא שייך כאן דעובד ככהן הדיוט.

בהמשך דבריו, מעלה המנחת חינוך את האפשרות שהעבודה המעשית היא החינוך,

14 נזכיר עוד שני סגנונות שנראים דומים אך בלי הגדרת הקדושה לעומת המינוי. הגאון רי"ז סגל
כתב (צמח יהודה ב, ג): "אלא ע"כ דכאן אין זה בגדר של נכס וגדולה הקשורה לעצמותו של האיש
המשוח מלחמה, רק דינים מיוחדים שהטילו עליו, וכיון שאין זה בגדר גדולה עצמית אינו בדין
ירושה". ובשו"ת אפרקסתא דעניא (ד, שד) כתב: "וי"ל לענ"ד דכהן משוח לא מיחשב שררה כלל,
כיון דאין לו שום הנהגה ומשרה כלל רק דבקרוב העם למלחמה נטל עליו לדבר אל העם הני תרי
פסוקים (שבפ' שופטים, כ' פסוק ג' וד') שהם חיזוק הלב, וגם קבלת עול מלכות שמים (כסוטה מ"ב
ע"א) ועוד שאר הפסוקים דכהן מדבר ושוטר משמיע, ומוסיף משלו דברים יעוררו בנ"א למלחמה
וישאו לטכנן נפשם לעזור הדת ולשמרה ולהנקם מהסכלים המפסידים. עי' רמב"ם פ"ז מהל'
מלכים".

15 בשו"ת כנסת הגדולה (סי' כ) דן בשאלה הבאה: "ילמדנו רבינו על המנהג שנוהגים פה ק"ק פורטוגאל
שמי שנולד לו בן זכר ביום שבת קדש... נותנין לו הולכת ס"ת בהליכה ובחזרה, ואם יש ב' אבות
הבנים בקהל נותנין לאחד ההליכה ולשני החזרה וכדי שלא יהיה מחלוקת ביניהם הנהיגו שאבי
הבן שנולד ראשון יזכה בהליכה הקטון או גדול יהיה. ויהי היום נולד לראובן בן זכר ואחר שעה או
שעות בו ביום נולד לשמעון ג"כ בן זכר ביום השבת לא בא ראובן לקהל שחלה את חלייו ורוצה אחי
ראובן להוליך הס"ת במקום אחיו אלו היה שם היה הוא קודם בהליכת ס"ת מפני שבנו נולד ראשון
כפי המנהג, ושמעון אבי הבן השני מעכב על ידו ורוצה הוא להוליך הס"ת הדין עם מי". בתשובתו
הוא מדמה זאת למשוח מלחמה: "השאלה הראשונה לא ניתנה לישראל דהא ודאי פשיטא שזוכה
שמעון בהולכת הס"ת, כיון שראובן איננו בקהל. ומה שייכות יש לאחיו של ראובן במצווה הזאת
כדי שיזכה הוא במצווה במקום אחיו? שאין זו ירושה או נחלה, שיאמר אחיו של ראובן אני נכנס
במקומו, והרי זה ככהן משוח מלחמה שאין בנו מתמנה תחתיו אלא הוא כשאר הכהנים אם נמשח
למלחמה נמשח ואם לא נמשח לא נמשח כמ"ש הרמב"ם בפ"ד מה' כלי המקדש והעובדים בו, הכא
נמי דאבי הבן הוא ככהן משוח מלחמה, שאינו ירושה לבנו ולאחיו אלא כיון דליתיה לאבי הבן אין
שום אדם נכנס תחתיו". ולא הבנתי מה תורמת ההשוואה, מדוע לא לומר שתם שאין ירושה בחיים
ואין זו זכות השייכת לאדם וכו', והאם יש כאן הסבר אחר שדין בו אנו עוסקים? וצ"ב.

ושולל זאת: "ולומר דבעבודה שעושה מלחמה נתחנך כמ"ש ונגש הכהן ודיבר כו' זה אין סברא כלל". מדוע אין זו סברה? בדבר אברהם (ב, כב) מובא בשם ר' איצ'לה מפוניבז': "ואין לומר דעבודתו מחנכתו דהיינו קריאת שמע ישראל כו' דע"כ אין עבודה מחנכת אלא דבר שהוא אסור לזר וניכר שהוא משום כהונתו, אבל קריאת שמע ישראל דהיא רק מצוה במשוח מלחמה אבל האמירה בעצמה אין אסור בזר אין מקום לומר שתחנך".

וממשיך שם: "ע"כ ודאי לא נתקדש לעניין הה' דברים רק במשיחה. א"כ בבית שני לאשר שנגזר הצלוחית של שמן לא היה כלל משוח מלחמה".

בנקודה השנייה יש חידוש, שכן לעיתים הכינוי "משוח מלחמה" מובא גם על מי שלא נמשח בשמן המשחה. הסביר זאת שם:

ומה שנמצא ביוסיפון שיהודה מכב"י והוא בן מתתיהו כה"ג בעצמו היו נמשחין למשוחי מלחמה היינו דהיו נקראים כן לכבוד, אבל לא היה להם כלל קדושת משוח מלחמה לענין הה' דברים. וגם נראה לענין מה שכהן משוח מלחמה מדבר אל העם בשעת מלחמה כמבואר בסוטה פרק משוח מלחמה ובר"מ פ"ז מהלכות מלכי' ג"כ אינו נוהג כלל בלא שמן המשחה ולא היה דבר זה נוהג בבית שני.

בדומה לזה, כתב הגרמ"ל שחור (בגדי כהונה עמ' תל"ד):

לולא דמסתפינא אמינא, דאע"ג דמשוח מלחמה מצוותו שיהיה כהן... אין זה לעיכובא, ואפשר למנות גם זר לתפקיד זה, אם הוא ראוי ומוכשר לכך. ואמנם הם המה שרי הצבא שעמדו לישראל, אבנר בן נר ועמשא בן יתר, יואב בן צרויה ושאר... המוזכרים בספרי הנביאים. כל אלו נטלו לידם את התפקידים המוטלים על המשוח מלחמה, ברם הללו לא נמשחו לכהונתם בשמן המשחה, כי רק כאשר מתמנה כהן לתפקיד זה, הוא נמשח בשמן המשחה, אבל ישראל לא ואין צריך לומר שלא היו מצווין על הבתולה וכו'...

שני צדדים אלו מעוררים לשאל, האם יש קשר ביניהם. כלומר האם העשייה המעשית תלויה בקדושתו של הכהן?

ראינו לעיל את דברי החת"ס, שמינוי הכהן משוח מלחמה הוא מינוי של קדושה. בשו"ת זכרון יהודה (ב, צב), הקשה השואל על דברי החת"ס, דאיזו קדושה צריך במשוח

מלחמה, והרי תפקידו אינו אלא לזרז את העם במלחמה.¹⁶ אפשר להסביר זאת לפי דברי השם משמואל המובאים לעיל, מהם משמע שדברי המשוח מלחמה צריכים להיאמר בצורה שתשפיע, וייתכן שדיבור הנשמע מפי אדם שיש בו קדושה משפיע באופן אחר, ואם מדובר גם על מעורבות בעשיית המלחמה, אפשר שקדושתו תורמת לסייעתא דשמיא. עוד ניתן לומר, שיש בכך משמעות גם ללא ההשלכה המעשית, ויש בכך אמירה שמלחמה בישראל מקבלת את כוחה ממקור של קדושה ואינה דומה בשום צורה למלחמות הגויים. וכך כתב הרש"ר הירש (דברים כ, ב):

עבד של מקדש התורה, המייצג את האידיאל הלאומי המוסרי העליון, הוא אפוא המלווה את האומה במלחמה ואומר לה דברים על הנצחון המובטח. הבטחון במלחמה איננו תלוי בכשרון צבאי ובידיעת דרכי המלחמה, אלא הוא תלוי באותה תורה שעבודת השלום מוקדשת לה ושהמאבקים המוסריים הפנימיים של חיי הפרט והכלל באים להביא לה את נצחונות השלום; ולא באה המלחמה אלא כדי להבטיח את הקרקע להגשמת שלטונה של תורה זו. כעם תורת ה' יוצאת האומה אל הקרב, וכהן העובד במקדש התורה אומר לה את דבר המלחמה. אותו כהן לבוש בצבעים ובבגדים של השלמות המוסרית וגם במעגלות החיים של השלום הוא מאיר לאומה ככהן גדול, שהרי הוא חייב לקיים את איסורי הטומאה והכהונה המייצגים את האידיאל המוסרי של חיי היחיד והמשפחה.

כיוון שלישי - אין המשכיות במלחמה

כיוון אחר בהסבר הדין שאין ירושה במשוח מלחמה הובא ב'לאור ההלכה' (המלחמה א פרק ד - משוח מלחמה) בשם מרן הראי"ה קוק:

מהגרא"י הכהן קוק, ז"ל, שמעתי (במסיבת "שלש סעודות", קיץ תרצ"ד) הסבר, שיש בו נקודה מוסרית: המלחמה והשלום - הראשונה היא בחינת "חיי שעה", והשני - "חיי עולם". אין במלחמה תכלית לעצמה, אינה אלא הכרח זמני ומטרתה להביא בסופה את השלום. ולכן משוח מלחמה, שכל תפקידו הוא לערך של חיי שעה, אין בו הגדר של ירושה, שעניינו הוא ההמשך הנצחי. הוסיף לישיב עם זה מה שהקשו המפרשים: בסוף תענית

16 והביא מדברי הכס"מ (הלכות כלי המקדש ד, יט) דמשוח מלחמה אינו בכלל השמונה מעלות שמנה שם הרמב"ם מפני שאין משוח מלחמה קשור לעבודה בבית המקדש. הזכרון יהודה ענה על דבריו, שאף שאינו נמנה שם כיון שאינו עובד, אין להכחיש שמינויו הוא ענין של קדושה.

שנינו בברייתא, ש"בת מלך שואלת (כלי לבן בט"ו באב וביום הכפורים) מבת כהן גדול, בת כהן גדול מבת סגן ובת סגן מבת משוח מלחמה". הרי שהסגן גדול ממשוח מלחמה, ואילו בסוף הוריות מפורש שמשוח מלחמה קודם לסגן, אלא שבעצמותו אמנם משוח מלחמה חשוב יותר מסגן, אבל בתענית הרי המדובר הוא לא על המשוח והסגן עצמם, אלא על בנותיהם: בתו של מי קודמת, ובמשוח מלחמה הרי אין דין של ירושה, שאיננו אלא בגדר של חיי שעה ואין כחו וקדושתו נמשכים ממנו לבניו, ולכן בת סגן חשובה מבת משוח מלחמה. והדברים יפים.¹⁷

בדברים אלו מקופלת תפיסה רחבה יותר של הצורך להפריד בין חשיבות והכרחיות המלחמה בשעתה, לבין חזון העתיד שאינו נראה כך.¹⁸

בשו"ת שאילת חמדת צבי (ב, ז) כתב דברים דומים:

טעם הדבר אולי להראות בזה דהקול קול יעקב והידים ידי עשו והמלחמה הוי ירושה לעשו ולא לבני ישראל ואף לא לכהן משוח מלחמה... דדרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום.

ובספר עלי תמר (יומא א, א) ביאר בצורה דומה:

ומניין למשוח מלחמה שאין בנו עובד תחתיו וכו'. נראה לי הטעם שאין השררה של משוח מלחמה עוברת בירושה כמו של כל השררות והמינוין בישראל, עפ"י מ"ש הרמב"ם בהלכות מלכים פ"ז ה"א אחד מלחמת מצוה ואחד מלחמת רשות ממנים כהן לדבר אל העם בשעת המלחמה. א"כ אין זה ציווי אלא בשעת מלחמה, אבל בלי זה שאין מלחמה אין מצוה זו. וכן אם מת הכהן המשיח בלא בנים אין ממנים משוח מלחמה אחר אא"כ

17 הערת הרב על הגמרא בסוף תענית מחדדת שלא רק המושג ירושה אינו, אלא כל שיוך של מעמד האבא לבניו, אף בחייו אינו נכון.

18 ראיתי מי שכתב לבאר בזה את דברי הרמב"ם (בית הבחירה ו, טז) שקדושה ראשונה שהייתה בכיבוש בטלה אחרי שגלו, וקדושה שניה שהייתה בחזקה לא בטלה, אף כשנלקחה מידם. נשברו קולמוסים רבים כדי ליישב את תמימת הכסף משנה: "איני יודע מה כוח חזקה גדול מכוח כיבוש ולמה לא נאמר בחזקה גם כן משנלקחה הארץ מידנו בטלה חזקה" והסביר: "נולי בבל קידשו את ארץ ישראל בדרכים דיפלומטיות בהצהרת כורש בקניין חזקה. לכן קדושה ראשונה בטלה כי המלחמה אינה מספיקה לטווח הרחוק. אך קדושה שניה קידשה לשעתה ולעתיד לבוא כי כוח השלום גדול יותר". ונראה שיש כאן הרחבה של הרעיון למקום נוסף שלא ברור האם הוא דומה, כיון שכאשר יש צורך ומצווה לעשות מלחמה, מנין שכוחה פחות משמעותי. את כונת הרמב"ם יש לבאר באחת הדרכים הבאות שהביא בלאור ההלכה (השמיטה פרק ג - שמיטה בזמן הזה) על פי כמה אחרונים, ע"ש.

תפרוץ מלחמה. ומעתה א"כ אין בזה משום ירושה התלויה במיתתו של האדם, שהרי במיתתו אם אין מלחמה לא קיים מושג של מצוה זו כלל ואין מה להוריש. ולפיכך אם מת בתוך המלחמה מוכרחים אמנם לעשות משוה של מלחמה אבל גדר של ירושה אין בזה. שכן המינוי של משוה מלחמה אין בו משום ירושה שהמינוי נפסק במותו ומתחדש כשתהיה מלחמה, אבל אינו עובר מהאב לבן.

וכע"ז בספר די באר (ויקרא תנינא עמוד ע'):

מלחמה אינה ענין של לעולם, וביותר כן הוא למש"כ בספר דבר אברהם ח"ב סימן כ"ב בפשיטות שאין חיוב למנות משוה מלחמה, ורק כשיש מלחמה ממנין אותו, וא"כ ודאי שאין בו דין לעולם כיון שאין צריך אותו לעולם.¹⁹

ונראה שמרן הרב קוק סבר שמדובר במינוי ממשי ואין סיבה בגדר המינוי כדי למנוע דין ירושה, ורק אופי העניין הוא שמשפיע על הדין.

דברי הרב מחדדים נקודה נוספת. מצד אחד, ישנו ניגוד בין המלחמה ובין המקדש כיון שהן שתי בחינות שונות, כפי שביאר הרמב"ן (במדבר טז, כא): "והנה דוד מנעו השם יתברך מפני שאמר (דברי הימים א' כב, ח) דמים רבים שפכת ארצה... והוא איש משפט ומחזיק במדת הדין ולא הוכשר בבית הרחמים".

והרחיב זאת בעין איה (ברכות שיד) בביאור דברי הגמרא ש"הנצח - זו ירושלים, וההוד - זו בית המקדש":

תכונת עמדתם של ישראל היא מושלמת בהיותה ממולאה בעז מלכותם באופן הראוי להם להתעלות כפי ערכם בתור עם גדול וקדוש, עם חכם ונבון, כשהם לעצמם. המלוכה, העז הלאומי, מקושר עם ירושלים ששם ישבו כסאות לבית דוד. החוסן הלאומי הישראלי פגש בדרכו מכשולים רבים ועוד הוא עלול לפגוש, ואת כולם ינצח בעז ד' ויעמוד לנצח. נבדל מזה הוא רוח ד' אשר על ישראל, שהוא עתיד להיות לאור עולם, בו אין נמצא התכונה של הפגישה להתפשט בכחו, כי לא נצטוינו לשאת חרב ומלחמה ולקרא בשם ד' לעמים לא ידעוהו, כ"א כאשר יגדל שם ישראל

19 אולי זו כוונתו גם של המהר"ם שיק (זכור לאברהם חולון תשנ"ו עמוד תפ"ט): "שכל המינויים שווין... ולא נתמעט אלא משוה מלחמה דאין גדולתו בקרב ישראל אלא במלחמה ועל פי מקרה".

ועמים רבים יראו את ההוד והתפארת הקדושה ושלום העולמים הנמשך מהוד דעות נשגבות כאלה, שבהם רפודה קדושתן של ישראל בלא פגישה ובלא התגברות, ירוצו לבקש את ד' אלהי ישראל. א"כ ביהמ"ק מקום האורה לא בנצח יתגבר, לא בהוראת ניצוח המורה התגברות של פגישה על ההתנגדות, כ"א בהוד הנתון עליו ברוח החן והקדושה, לפניו יכרעו איים ועמים רבים יבקשו פני ד' בהר ציון ע"פ תביעה הבאה מהכרה פנימית מצדם, שזהו ערך פעולת ההוד, כהוד מלכות הנתון על מלך רב צדק ואביר חכמה, שמאהבה ורוממות נפש ירוצו הכל להכנס תחת דגלו.

אבל מצד שני, הבדל זה בין שני העניינים, אל לו להתפרש חלילה כממעט במשהו את הכרחיותה וצדקתה של המלחמה. כהן משוח מלחמה מלמד על הקשר בין שתי הבחינות, שכן דווקא כהן הקרוב במעמדו לכהן גדול, הוא הנושא בתפקיד משמעותי רוחני, נפשי ואולי גם מעשי במלחמה. ללמדך את משמעותה הגדולה של המלחמה (מעין דברי רש"ר הירש דלעיל).

סיכום ומעט מחשבות

למדנו מעט על מעמדו של כהן משוח מלחמה, קדושתו ותפקידיו, ולאור זאת הבנו מדוע אין ירושה בתפקיד זה. אפשרות אחת שראינו היא שדין זה נובע מכך שנדרשות למשוח מלחמה יכולות מסוימות שאינן בהכרח עוברות בירושה. אפשרות נוספת היא שמהות התפקיד, שהיא "דבר שבקדושה", אינה דומה לדברים העוברים בירושה, בניגוד למינוי או שררה הדומים לדברים שעוברים בירושה. אפשרות שלישית היא שנושא המלחמה שאמור לעבור מן העולם הוא זה שגורם להבדיל בין תפקיד זה לשאר התפקידים.

מתוך בירור זה, ראינו את משמעותו של משוח מלחמה כנותן את המשמעות למלחמות ישראל. המלחמה בה אנו מצויים מחדדת לנו, והלוואי שגם לאומות העולם, את מעלת ישראל. אפשר לומר שבחינת משוח מלחמה חופפת עליה בצורה שאולי לא הייתה כמותה. ראשית, בתובנה שהטוב נלחם ברע, שנמצאת במודעות אולי יותר מאי פעם, בעקבות האירועים הנוראיים שחווינו, בהם פגשנו את הרוע בהתגלמותו (ויש בה בכך תיקון לעול הנורא של הטשטוש בין הטוב והרע, שקנה שביטה באופן משמעותי עקב טעויות שנעשו, ואכמ"ל). שנית, גילויי הטוב הנפלאים שהתגלו החל משמחת תורה, והמשכם ברוח המסירות והגבורה שהמשיכה אחריה, המתבטאת גם ברוח שבעורף, שמראים לנו עד כמה הטוב המופיע בעם ישראל הוא היפוכו המוחלט

של הרע. בהמשך לכך, הרצון להשתייך לדברים שבקדושה - הן אצל החיילים והן אצל מפקדים הנושאים דברים שהד של דברי משוח מלחמה מצוי בהם. בנוסף, רבים מהלוחמים במלחמה זו מבטאים את בחינת 'עדינו העצני' הקיימת בעם ישראל, הקשורה לשני הצדדים שהוזכרו במאמר - מחד, לחימה נחרצת המקבלת השראה וכוח מקדושת משוח המלחמה, ומאידך, עדינות הנובעת מההבנה שהמלחמה היא חיי שעה, וידינו אמנם אוחזות בעקב עשו (עיין מדבר שור דרוש כ"ט) אך איננו דומים ח"ו לעשו ושאר אומות העולם, בתכונות רעות שאינן נדרשות לטובת הלחימה. ויהי רצון שדברים אלו ימשיכו להשפיע עלינו לטובה, אף לאחר מיגור אויבינו עד תום.